ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ ތަފްސީރު(74)

ޑރ. އަބްދުއްސައްތާރު އަބްދުއްރަޙްމާން

﴿وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَـٰنَكُمْ﴾

މާނައީ: "ކުރީގެ ޤިބްލައަށް ކުރިމަތިލައިގެން ކުރި ނަމާދުތައް މާތް الله ބާޠިލުނުކުރައްވާހުށްޓެވެ."

އަލްއިމާމުލް ޤުރްޠުބީ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ހުރިހާ އިލްމުވެރިންގެ އެއްބަސްވުމަށް ޖެހިގެންދިޔައިވާ ގޮތުގައި މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވުނީ ބައިތުލް މަޤްދިސާއި ދިމާއަށް ކުރިމަތިލައިގެން ނަމާދުކޮށް ވަފާތުވެދިޔަ މީހުންނާބެހޭ ގޮތުންނެވެ. އެބަހީ: ކަޢުބަތުﷲ ގެ ދިމާއަށް ޤިބުލަ ބަދަލުވުމުގެ ކުރިން މަރުވެދިޔަ މީހުންނަށް ބަދަލުގޮތެއް ނުވާނެއެވެ. އިބްނު ޢައްބާސްގެ އަރިހުން ރިވާވެފައިވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ސަޙާބީން ބަޔަކު މަރުވެގެންދިޔައީ އިހުރު އެކަލޭގެފާނުން ކަޢުބަތުﷲ ގެ ދިމާއަށް ކުރިމަތިލައިގެން ނަމާދުކުރުމުގެ ޙުކުމް ބާޠިލުވެއްޖެނުމުން ހިނދު އަސްޙާބުން ބަޔަކުން ދަންނަވިއެވެ. އޭ ﷲ ގެ ރަސޫލާއެވެ! ބައިތުލް މަޤްދިސާއި ދިމާއަށް ކުރިމަތިލައި ނަމާދުކޮށް މަރުވެދިޔަ މީހުންގެ އަޚުންނަން ދިމާވާނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ އެހެނދުން މާތް الله މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވިއެވެ. (އަލްބުޚާރީ 4680، އައްތިރްމިޒީ9264، މިއީ ސަޙީޙު ޙަދީޘެއްކަމަށް ތަފްސީރުލް ޤުރްޠުބީގެ މުޙައްޤިޤު އަބްދުއްރައްޒާޤު މަހްދީ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. މިޙަދީޘް ޞަޙީޙު ކުރެވިފައިވަނީގޮތުން ތަފްސީރުލް ޤުރްޠުބީ ބަލާށެވެ. ތަފްސީރުލް ޤުރްޠުބީ (153/2)

އަދިވެސް އަލްއިމާމުލް ޤުރްޠުބީ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. މިއާޔަތުގައި ނަމާދަށް އަންނަނި "اِيْمَان" ގެ ލަފުޒު ބޭނުން ކުރައްވާފައެވެ. އެއީ އެ ނަމާދު ނިޔަތާއި ޤަވްލާއި ޢަމަލުގެ މައްޗަށް އެކުލެވިފައިވާތީއެވެ. [އަދި އީމާންކަންވެސް ބިނާވެފައި ހުރީ ހިތާއި ބަހާއި ޢަމަލުގެ މައްޗަށެވެ.]

﴿إِنَّ ٱللَّهَ بِٱلنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ١٤٣﴾ (البقرة 143)

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން މާތް الله އީ މީސްތަކުންނަށް ނުހަނު ކުޅުނަވަންތަ ނިޔާވަތްތެރި އޯގާވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ." އަލްއިމާމުލް ޤުރްޠުބީ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. الرَّأْفَة، رَحْمَة އަށްވުރެ މާގަދަވާ ހުށްޓެވެ.

އަދި އަބޫ ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްބައްރު ވެސް މިފަދައިން ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ނަމާދަށްވެސް މި ދެ ޙަދީޘްގެ މާނައި ގޮތުގައި ހިމެނޭކަން އެކަށައަޅައިފައެވެ. ނަމާދަކީ ޙަޤީޤަތުގައިވެސް ޤަރާރުވެސް ގޮތުގައި ހިމެނޭކަން އެކަށައަޅައިފައެވެ. މިއާޔަތުގައި އޮތުމީ މާތް اللهގެ އާޔަތްތަކުން ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. މާތް الله ރަސޫލާއަށްވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ އަރިހުން ރިވާވެފައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ސަޙާބީން ބަޔަކު މަރުވެގެންދިޔައީ އިހުރު އެކަލޭގެފާނުން ބަޔާން ކުރެއްވިއެވެ. މާތް الله ވަޙްޔުކުރެއްވުމުން އުޅުއްވަމުން އެކަލޭގެ ބަސްކުރެއްވުމަކީ އަމުރެއް މަދީނާއިން އެކަލޭގެފާނުގެ ޤަބޫލުކުރައްވައި އެބަހީ (އަޅުގަނޑުމެން މައްސަލަގައި) ޙަދީޘްގައިވެއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ޙަޤީޤަތުގައި اللهގެ ރަޙްމަތް ހިފުވޭ ޙަޤީޤަތުގައި اللهގެ ކޯފާގެ މައްޗަށް ގަދަވެގެންނެވެ." (ބުޚާރީ މުސްލިމް[6969]14(2751). ސަޙީޙު ބުޚާރީ މުސްނަދުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަބޫހުރައިރާ ވިދާޅުވިއެވެ. ރަޙްމަތް ސަޙާބާއި ބަހައްޓާފައިވާ އިތުރު އަޅުގަނޑުމެން

ބަޝީރުކުރައްވަނިކަން އަޙުމަދުއްސޯވީމެވެ.
މާތް اللهގެ ރަސޫލާ (ނުވަތަ ރަސޫލު)
ސަޙާބާ ބޭކަން ބަޔާންކުރައްވައެވެ.
ނުވަތަ ނުވަބައިވަނީ އަހަރެންގެ
ރަސޫލުގެއެވެ. އަބައި ނުވަތަ ނުވަ
ބައި އަހަރެންގެ ހިތުގައްޓަވައެވެ. އަދި
އޭގެ ރައިން ބިމަން ބާވައިދެއްވި
އައްބައެވެ. ހުރިހާ މަޚްލޫޤުން
އައްބައެއް އަންއްބައެއްގެ މެދުގައި
ރަސޫލުކުރަނީ އެބައިންނެވެ. މިގޮތުން
ބިމުގައި ހިނގާ ބިނގާ ދާއްބައިގައްވެސް
އެ ރަސޫލުގެ ސަބަބުން އެސްތަރީގެ
ދަރިއަށް ގޯއްޗުވެއް ވެދާނުކުމުގެ
ބިރަން އޭގެ މެންގެނޑު އުފުލާއެވެ."
ބުޚާރީ މުސްލިމް [6972] 17
(2752) ބުޚާރީ މުސްލިމުގެ
އަނެން ރިވާޔަތެއްގައި އަންނަނީ
ފަދައިންނެވެ. "މާތް الله
ޤިޔާމަތް ދުވަހު ރަސޫލުގެ އެ ނުވަތަ
ނުވަބައިން އަހަރެންގެ އަޅުތަކުންނަށް
ރަސޫ ކުރައްވާހުއްޓެވެ." ބުޚާރީ
މުސްލިމު [6974] 19 (. . .)
މިތަނުގައި އަޅުތަކުންގެ މުރާދަކީ
އަހަރެންގެއަޅުތައް އަހަރެންގެ ޚާއްޞަ
ރަސޫލުބޭކަލުންނަން ހިމެނޭ
މުސްލިމުންނެވެ. އަހަރެން ކާފިރުވެސް
އަހަރެން ނަޖީސްކުރުންނެވެ.

މާތް الله ރުއްސެވުން

ޚެއްވި ހުރިހާ ބޭން ޚުރާއްޖޭބެގެ
ކިބައިން ރިވާވެގެންވެއެވެ.
އަކަމާގެން ވިދާޅުވިއެވެ. ސަޙާބާއި
ބާރަވާތުލައިވެ އިތުރު އަކަމާގެ ފުންގެ
އަރިހަށް އަސްލުރަނގެކައް އެބައި
ހަނދުމަފުޅުގައި ހައްރަހުރުކުރުވުން
ބަރަކާ ގެނވުނެވެ. އޭގެތެރޭގައި

އަންހެނަކު ސުވާލުކުރެއްވެވެ. އައްހެން ނާގޭ
ދަރިފުޅު ހެދޭކާ ހުއްޓެވެ.
އައްހެންނާއަން އެ އަސްލުރަނގެ ތެރޭން
ކުރިކުޢޫ ފުރިޢޫނަމަ ބައްދާލައި
ކިޔުވާސްދެއްވެވެ. އަޅިނދު ސަޙާބާއި
ބާރަވާތުލައިވެ އިތުރު އަކަމާގެ ފުން
ބަޔާން ކުރައްވިއެވެ. އައްހެނާ
އަކަނޑުމާގެ ދަރި އަލިފުނގެ ނިޢަން
އައްޗަރާފުނެއްދެވެ؟ ތިމަންމެން
ދަންނަވާލެވެ. މާތް الله ގެންދެއްވައި
ދަންނަވައެވެ. އަކަނޑުމާގެއަން
އަކަނޑުމާގެ ދަރިފުޅު އަލިފުނަން
އެއްޗައިހުމަން ކުލަދާނައެއް
ނުވާހެއްޓެވެ. އަޅިނދު ސަޙާބާއި
ބާރަވާތުލައިވެ އިތުރު އަކަމާގެ ފުން
ބަޔާންކުރައްވިއެވެ. އައްހެނާ
އަކަނޑުމާގެ ދަރިއަށްކުރާ
ރަޙްމަތުވުރެ މާބޮޑަން މާތް
الله އަކަމާގެ އަޅުތަކުންނަން
އޯގާތެރިވެ ރަޙްމަތްކުރައްވައެވެ. ބުޚާރީ
މުސްލިމު [6978] 22 (2754)

މާތް الله ރުއްސެވުން

ޚެއްވި އަބަދު ހުރިހާއިރަކު ކިބައިން
ރިވާވެފައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
ސަޙާބާއި ބަޔަކާމެދު ޚެއްވި އިތުރު
އަކަމާގެން ބަޝީރުކުރައްވިއެވެ. މާތް
اللهގެ ބަޝަރުގެ ދަރިކަމު އުފެދުނު
މުއްމިނުންނަން އެހިލްތެރިކަމަ
އެއްވެސް ފިހާކު ސަވަރުގެ ދޫކޮށްލަމުން
އެއްފުދެއް ނުކުރަހުއްޓެވެ.
އަދި ކާފިރުންނަން މާތް اللهގެ
ރަސޫލުގެ ބޭޒާކަން އެވިއްޔިނަމަ
އެފިހެއްވެސް ސުވަރުގެދޫކޮށްލަމުން
އެއްފުދުކުރާނެކަމެވެ. ބުޚާރީ
މުސްލިމު [6979] 23 (2755)

މާތް الله ރުއްސެވުން

ޚެއްވި އަބަދު ހުރިހާއިރަކު ކިބައިން
ރިވާވެފައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
ސަޙާބާއި ބޭކަލުންގެ ތެރޭއިން
އަކަމާގެން ބަޝީރުކުރައްވިއެވެ.
އެއްވެސް ގޮތަކުން އެއްގެކަލަންވެސް
ނުކުރާފިހާކު އާދެއް ގެއް
އަހުލުވެރިންނަން ބުނެއެވެ. އާދެ
ވަރުވުން އާދެ އަންދައިލުމަށްފުރު
އެއްނެ އެއްބައި އަބައި: އޭގެ
އަހިމަކުން އެއްބައި ވަރާއަކު
ބަރުއްސާލާނެވެ! އަދި އަހުއްބައި
ކަނޑަށް އަރާލާނެވެ! . . . الحديث.
ބުޚާރީ މުސްލިމު [6980] 24
(2752)

މުސްލިމުގެ އަހެން
ރިވާޔަތެއްގައި ވެއެވެ. ސަޙާބާއި
ބާރަވާތުލައިވެ އިތުރު އަކަމާގެ ފުން
ބަޝީރު ކުރައްވިއެވެ. "ޖިހާދު ނުބައި
ކަންތަކުގައި ހެއްދުފުރަނަގައި ދިޔައެވެ.
ދެން އާދެ ވަރުވާން ކައިރިވުމުން
އާދެގެ ދަރިންނަން ވަޙީއްޔާތް
ކުރުވުން ބަންދެވެ. ތިމަންނާ
ވަރުވުމުން ތިމަންނާ އަޅިއަން ވަންދެން
އަންދާޅާނެވެ! ދެން އެއްބައި ވަރާއަކު
ބަރުއްސާލާނެވެ! އަދި އަހުއްބައި
ކަނޑަށް އަރާލާނެވެ! މާތް الله ގެންދިޔު
ބުނެވެ. އަކަމާގެ ތިމަންނާގެ
މަސައްކަން ކުރަދުންވަންތަވީ ގެންދިޔުނަމަ
އެއްވެސް ޖިހާކަން ބަދަލު
ނުދެއްވާވަރަން ތިމަންނާއަން ބަދަލު
ދެއްވާހުއްޓެވެ. . . . الحديث.
ބުޚާރީ މުސްލިމު [9681] 25 (. . .)
މުސްލިމުގެ އަހެން ރިވާޔަތެއްގައި
ވެއެވެ. އާދެއާދެގެ ދަރިންނަން

ބުންޏެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
ތިމަންނާއަށް އަދާބުދެއްވުމަށް މާތް
الله ކުޅަދުންވަންތަ ވާޖިބުގެންވެއެވެ.
ވ. . . . الحديث. ބުޚާރީ
މުސްލިމު [6984]27(2757)
ދެން އާދަމުދަރިކަލުން އާދާ އެ
ވަޙީއަރުވައިދެއްވީމަ އެކަމުން
ކަންތައްކުރިއެވެ. ދެން މާތް الله
އެ އަލިފައް އެއްކުރުމަށް ބިމަށް
އަންގަވާފައިވުން ބިން އެއަލިފައް
އެއްކޮށްލިއެވެ. އަދި ކަނޑަށް
އަލިފަކާއި އެއްކުރުމަށް ކަނޑަށް
އެކަލާނގެ އަމުރުކުރެއްވުމުން
ކަނޑުވެސް އެތަކެތި އެއްކޮށްލިއެވެ.
ދެން މާތް الله އަލިހަކަށް އަންގަވިއެވެ.
އަހަރެން ކަންތައްކުރީ ކީއްވެހެއްޔެވެ؟
އަލިހަކު ދެންނެވިއެވެ. މިއަލާގެވަރި
ރަސްކަލާނގެ! އިބަރަސްކަލާނގެ ދެކެ
ބިރުގަތުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.
އެކަން އިބަރަސްކަލާނގެ ދަނެވޮޑިގެން
ދަންނަވަމެވެ. ދެން މާތް الله
އަލިހާއަށް މަޢާފުކޮށް ދެއްވިއެވެ.
ބުޚާރީ މުސްލިމު [6980]24
(2756) ތަންބީހު: މިއީ ނާދިރު
ޙިއްސާއެކެވެ. މިއީ ވަރަށް
ކުރީ ޒަމާނެއްގައި ހިނގާފައިވާ
ޙާދިޘާއެކެވެ. މިރިވާއަތްގައި މިގޮތަށް
އައިސްފައި އޮތުމުން ނުބައިކޮން
އުޅުމަކުވެސް ސިފަ ސުވަރުގެއަށް
ދެނަކަމަށް ހިނދުކޮށްނުވެ. ރަނގަޅު ވަގުތު
ވަނީތޯއޭ އެއްވަސް މަޤްބޫލުކަން
ނެތްނަމެވެ. އިސްލާމްދީން އަންގަވާ
ވިލާރުކަން ހަމަ އަމަލުތޯއް ދީނައިން
ކޮށް އުޅުމެވެ.

﴿ قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ
فِي ٱلسَّمَآءِۖ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَىٰهَاۚ
فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِۚ
وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّواْ وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُۥۗ
وَإِنَّ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ لَيَعْلَمُونَ
أَنَّهُ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ
عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾ (البقرة144)

މާނައީ: "(އޭ މުޙައްމަދު ގެ ޤައުމެވެ!)
ތިބޭފަ ބަދަލުކޮށްދެއްވުމަށް
އެދި ކަލޭގެފާނު މައްކާގައި
ބައިތުލްމަޤްދިސްއަށް ހުންނަވައި
ދުޢާކުރައްވާތަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ދަންނަވާ ފެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ. ފަހެ
ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު
އެދިވަޑައިގަންނަވާ ޤިބުލައާމި
ފުރާޅަށް ކުރިމަތިލައްވުމަށް
އިދޭނަވޭއްވާރިޔާނެވެ.
ވީމާއެކު ނަމާދުގައި
އަލްމަސްޖިދުލްޙަރާމާއި ފުރާޅަށް
ކަލޭގެފާނު ކުރިމަތިލައްވާށެވެ!
(އޭ މުސްލިމުންނޭވެ!)
ތިޔަބައިމީހުން ކޮންތާކު
ތިބެއްގައިމީހަކުގައި ވިޔަސް
ނަމާދުކުރުމަށް އެމިސްކިތާއި ފުރާޅަށް
ކުރިމަތިލާށެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން
ތިބޭފަ ބަދަލުކުރެއްވި ޤިބުލަ
ޙައްޤުންނާއި ނަސޭހަތްއިންގެ ވެރި
ރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުގެން އައި
ޙައްޤު އަމުރެއްކަން އެމީހުން
ރަނގަޅަށް ދަނެއެވެ. (ދަންނާނެވެ!)
އެމީހުންގެ ޢަމަލުތަކާމެދު މާތް الله
އާރޯވެވޭގެންއެއް ނުވެއެވެ."

﴿ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ ﴾ މިއާޔަތުގެ
މިބައިގެ މާނައިގައި އަލްއިމާމު
އިބްނު ޖަރީރުއްޠަބަރީ ވިދާޅުވަނީ

އެއީ މައްކަށްގެން ބަރުނެކައިގެއެވެ.
(ތަފްސީރުއްޠަބަރީ 28/2) އަލްބާޒިލު
އިބްނު ކަޘީރު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.
އަލީއްޔު ބުން އަބީ ޠަލްޙާ
އިބްނު ޢައްބާސްގެ އަރިހުން
ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. އިބްނު
ޢައްބާސް ވިދާޅުވިއެވެ. ޔަރިބު
ޤަރާރުވުން އެންމެފުރަތަމަ ވަންސޫޚު
ކުރެވުނު ޝަރީޢަތީ ޙުކުމަކީ ޤިބުލައެވެ.
އެއީ ނަބިއްޔާ ޞައްލައްލާހު ޢަލައިހިވަ
ސައްލަމް އަރަކާތްތައް މަދީނާއަށް
ހިޖުރަކުރެއްވީ މަދީނާގައި ޔަހޫދީ
ބައިތުލްމުޤައްދަސް، އަދިވަސްވަނީ މާތް الله
އަރަކާތްތައް ބައިތުލްމަޤްދިސްއަށް
ކުރިމަތިލައްވާ ނަމާދުކުރެއްވުމަށް
ބައިތުލްމުޤައްދަސް ހިތާމަން ހިއްސާކުރެއްވިއެވެ.
ކުރިމަތިލާ އަރަކާތްތައްވެސް ހުރިހާ
ހިތްތަކުން މަހަސް އެހީވިއެވެ. މިގޮތުން
ސޯޅަމަސް ބައިތުލްމަޤްދިސްއަށް އިބުތިރު
އަރަކާތްތައް ބައިތުލްމުޤައްދަސްއާއި
ދިމާއަށް ކުރިމަތިލައްވައިގެން
ހުންނަވައި ޤިބުލަޖަހަން
ދިހަމަސް ދުވަހެއްވީކޮށްސް
ޖެހި ކުރިދަދިއް ވަންދަން
ނަމާދުކުރެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް
ސޯޅަމަސް ބައިތުލްމަޤްދިސް ރިވާކު
އަރަކާތްތައް އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ
އިބްރާހީމުގެ ޤިބުލައިގެ ތިބޭފަރަށް
ކުރިމަތިލައްވައިގެން ހުންނަވައި
ނަމާދު ކުރެއްވުމަށެވެ.
މިގޮތުން އަރަކާތްތައް އަރަވަން
އެދިވަޑައިގެންނަވައި އުޑަށް
ބަލަހައްޓަވައިގެން ހުންނަވައި މާތް الله
އަށް ދުޢާކުރައްވަމުއެވެ. ދެން މާތް الله
މިއާޔަތް ބާވައި ލެއްވިއެވެ. (ނުނިމޭ)